

level of milk and cheese consumption per capita in households in the first group of 16.1 kg does not reach the minimum norm (2.2 times less) and 18.7 kg — to rational (or 2.4 times). Households characterized by low consumption of milk and dairy products are produced in private subsidiary farms.

After the results of the milk and dairy products market analysis on the territorial basis three segments are selected: economic regions where dominate the households of (1) cities and towns with low consumption levels and high prices for production, (2) cities and towns with low consumption levels and low prices, (3) rural areas with low consumption levels and low prices. According to socio-economic features, the authors distinguish three segments: low-price segment — households with low average money income, mid-price segment — households of cities and towns, high-price segment — rural area households with high per capita average income.

Key words: market of milk and dairy products, consumer preferences, area segment, price segment.

Надійшла до редакції 11.05.2018

УДК 001.891.34:338.242

Хаврова К. С.,
канд. екон. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: havrova@donnuet.edu.ua

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ — ОСНОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

UDC 001.891.34: 338.242

Khavrova K. S.,
PhD in Economic
sciences,
Associate Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: havrova@donnuet.edu.ua

ACTIVITY INTELLECTUALIZATION — THE BASIS OF ENTERPRISE DEVELOPMENT

Мета. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності інтелектуалізації діяльності як основи для розвитку підприємства, що представляє собою симбіоз двох ключових понять сьогодення — інновацій та інтелекту, синергетичний ефект яких є запорукою успішного розвитку підприємств.

Методи. При проведенні дослідження використовувалися загальнонаукові та специфічні методи та прийоми пізнання економічних явищ і процесів: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, метод експертних думок, метод зіставлення та інші

Результати. Інтелектуалізація діяльності підприємства — це складний, багатосторонній і багатофакторний процес. Обґрунтування необхідності інтелектуалізації діяльності як основи для розвитку підприємства представляє собою симбіоз двох ключових понять сьогодення — інновацій та інтелекту, синергетичний ефект яких є запорукою успішного розвитку підприємств.

© К. С. Хаврова, 2018

Розглядаючи проблему розвитку підприємств з урахуванням інтелектуалізації діяльності було обґрунтовано саме поняття «розвиток підприємства» під різним кутом розуміння. Саме таке обґрунтування дозволило виділити чотири наукових підходу до його сутності.

У процесі дослідження було визначено, що інтелектуалізація діяльності — це нова концепція управлінського процесу, що передбачає в якості умов ефективного розвитку підприємства необхідність застосування інтелектуальних інструментів управління, що носять яскраво виражений інноваційний характер і спрямованих на досягнення стійких довгострокових конкурентних переваг, а також активне впровадження цих інструментів в систему управління підприємством. Це визначення дало змогу запропонувати концепцію розвитку підприємства при інтелектуалізації діяльності, в якій особливу роль набуває інтуїція керівника будь-якого рангу, оскільки інтелектуалізація передбачає провести певну переоцінку цінностей, виявити фактори, які є значущими для розвитку підприємства, і бути готовими до значних, кардинальних змін в системі управління підприємством.

Ключові слова: *розвиток підприємства, інтелектуалізація діяльності, інновації, інтелект, економічний стан, підприємство.*

Постанова проблеми. Забезпечення розвитку підприємства є одним з ключових питань сучасного підприємства. Одним із головних аспектів розвитку підприємства є інтелектуалізація його діяльності. Зі збільшенням обсягів впровадження інтелектуалізації діяльності в підприємство зростає в геометричній прогресії і позитивний ефект від її використання. Вона є джерелом підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інтелектуалізація діяльності підприємства — це складний, багатосторонній і багатофакторний процес. Вивченням його окремих сторін займаються багато вчених на Україні і за кордоном. Різні аспекти досліджуваних питань висвітлювали такі вчені, як Е. Брукінг, С. Брю, І. Бушмарін, Д. Белл, В. Гойл, П. Друкер, В. Іноземцев, С. Климов, І. Нонака, А. Тоффлер, П. Сенге, П. Стоуньєр, Х. Такеучі, Е. Тодд і ін.

Аналіз робіт провідних вітчизняних і зарубіжних вчених свідчить про те, що для розвитку підприємств необхідно, перш за все, сформулювати потенціал підприємства, і реалізувати його, що викликає необхідність концентрації уваги на інтелектуалізації діяльності підприємства.

Менш дослідженими є питання розвитку підприємств на основі реалізації процесу інтелектуалізації діяльності. Наслідком цієї наукової проблеми є гальмування розвитку підприємств на сучасному етапі, що не дозволяє сформулювати і використовувати потенціал інноваційного розвитку, підвищити ефективність їх діяльності на основі економного використання ресурсів.

Мета статті. Обґрунтування необхідності інтелектуалізації діяльності як основи для розвитку підприємства, що представляє собою симбіоз двох ключових понять сьогодення — інновацій та інтелекту, синергетичний ефект яких є запорукою успішного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи проблему розвитку підприємств з урахуванням інтелектуалізації діяльності, вважаємо за необхідне обґрунтувати саме поняття «розвиток підприємства» під різним кутом розуміння.

Афанасьєв М. В. розуміє під розвитком підприємства об'єктивну зміну тільки якісних характеристик системи обумовлену як фундаментальними законами природи (єдності і боротьби протилежностей, переходу кількості в якість, розвитку суспільства

по спіралі і вгору), так і закономірностями функціонування конкретних систем (старіння обладнання, придбання досвіду і знань співробітниками, виснаження природних ресурсів), при якому формуються нові властивості системи [1, с. 27]. Деякі вчені [2, с. 296; 3, с. 62] пояснюють його як процес змін, що ведуть до підвищення опірності і життєвості системи, здатності чинити опір руйнівним силам зовнішнього середовища. Інші вчені-економісти [4,5] звертають увагу на те, що з розвитком підприємства відбуваються якісні зміни та оновлення господарської системи та організаційної структури підприємства, підвищення ефективності його функціонування на основі вдосконалення техніки, технології та організації праці у всіх структурних підрозділах, підвищення якості продукції та послуг, що надаються їм.

На основі узагальнення самого поняття «розвиток підприємства», запропонованого сучасними вченими-економістами, пропонується виділити чотири наукових підходу до його сутності (рис. 1).

Таким чином, узагальнюючи поняття «розвиток підприємства» з виділенням чотирьох наукових підходів, можна відзначити, що існують методологічні неточності щодо його обґрунтування. Тому вважаємо, що необхідно розглядати природу розвитку підприємства як системи і економічної категорії, що є підсистемою галузевої, національної та глобальної економічної системи.

Рисунок 1 — Підходи до визначення поняття «розвиток підприємства» (складено автором на основі [1–8])

Говорячи про природу розвитку підприємства, ми маємо на увазі необхідність активного використання особливої проміжної ланки — інтелектуалізації діяльності, що носить яскраво виражений інноваційний характер.

На сьогоднішній день склалася така ситуація, що будь-яке підприємство, незалежно від форм власності, потребує переосмислення системи управління, впровадження більш прогресивних, а головне, більш ефективних способів господарювання.

Обґрунтування інтелектуалізації діяльності в якості головної умови розвитку підприємства впливає з його наступних характеристик: це орієнтація його діяльності на придбання, створення і використання знань з метою їх перетворення в нові товари, послуги або бізнес-моделі [9]; це, перш за все, добре керована структура з можливістю оцінки ефективності роботи за фактичними даними, отриманими на основі точних індикаторів продуктивності та характеризується здатністю менеджерів розуміти і управляти ключовими процесами, діловою стратегією і швидкістю, з якою бізнес здатний знаходити, реагувати і усувати виниклі або назріваючі проблеми. [10]; це стимулюючий вплив інтелектуальним капіталом — знаннями на економічний об'єкт, який безперервно залучає, виробляє, поширює компоненти інтелектуального капіталу, підтримуючи цим трансфер і дифузії різних видів капіталу, просування нових і спеціальних знань, товарів і послуг. [11]; це активне використання невіддільних від особистості унікальних здібностей з метою створення інноваційних продуктів та інформаційних технологій, повсюдне впровадження інтелектуальних компонентів, створення і розвиток нових галузей і сфер застосування знання, розширення наукової бази, якісне підвищення освітнього рівня в країні, перетворення науки на безпосередню продуктивну силу [12]

Наведені визначення дозволяють довести вірність обрання інтелектуалізації діяльності в якості рушійної сили розвитку підприємства на відповідність обґрунтованого вище другого принципу: по-перше, мобілізація потенціалу дозволяє, за умови приведення його в дію, досягти мети розвитку підприємства — підвищення його конкурентоспроможності в умовах ринкового середовища; по-друге, потенціал можна розглядати в якості складної підсистеми самої системи «підприємство», в якій формуються підсистемні елементи, складові основу накопичення рушійних сил по всьому ресурсним компонентам, мобілізація яких дозволяє досягти певної вище цілі розвитку підприємства з максимальною ефективністю; по-третє, потенціал визначають чинники, що формують рушійні сили за всіма видами ресурсів усередині системи, і на нього впливають аналогічні видові ресурсні фактори зовнішнього середовища, оскільки, за визначенням, в умовах ринку підприємство є відкритою системою.

Інтелектуалізація діяльності — це, безумовно, принципово новий метод в управлінні, що носить, на нашу думку, яскраво виражений інноваційний характер. Ключовим поняттям при цьому є людський потенціал і ефективність його використання. Саме людський фактор є основою розвитку підприємства в довгостроковому періоді. Будь-яка діяльність підприємства ґрунтується на особистість, який, в свою чергу, визначає пріоритетні напрямки розвитку, необхідний. Інтелектуалізація діяльності є необхідною умовою не тільки «виживання» підприємства в умовах ринкової економіки і жорсткої конкуренції (це завдання сьогоднішнього, а в деяких випадках вже вчорашнього дня), але в першу чергу невід'ємним фактором, що визначає його ефективне функціонування і розвиток завтра. З одного боку, інтелектуалізація діяльності — це процес координації різних видів управлінської діяльності, в основі якого лежить орієнтація на довгострокове стратегічне розвиток, коли центральною ланкою всієї системи взаємодії є індивід, тобто відбувається зміщення акценту з техніко-технологічної складової (машини, обладнання) на людський фактор розвитку підприємства (перш за все на його якісні характеристики), оскільки саме людський фактор є прихований

резерв ріс а ефективності, продуктивності праці. Однак людські ресурси є найбільш обмеженими ресурсами підприємства, тому найбільш ефективно їх використання буде запорукою успішного розвитку підприємства.

З іншого боку, в інтелектуалізації є певний комплекс вимог, що пред'являються як до самого підприємства, так і до її вищого керівництва і рядовим працівникам. Підприємство має досягти певного рівня зрілості, самосвідомості, перш ніж воно буде готове впровадити цю концепцію. Необхідно провести певну переоцінку цінностей, виявити фактори, які є значущими для розвитку підприємства, і бути готовими до значних, кардинальних змін в системі управління підприємством, які безпосередньо торкнуться всіх членів організації, починаючи з топ-менеджерів і закінчуючи рядовими службовцями. Таким чином, підсумовуючи все вищесказане, можна сформулювати наступне: інтелектуалізація діяльності — це нова концепція управлінського процесу, що передбачає в якості умов ефективного розвитку підприємства необхідність застосування інтелектуальних інструментів управління, що носять яскраво виражений інноваційний характер і спрямованих на досягнення стійких довгострокових конкурентних переваг, а також активне впровадження цих інструментів в систему управління підприємством.

У концепції розвитку підприємства при інтелектуалізації діяльності (рис. 2) особливу роль набуває інтуїція керівника будь-якого рангу, оскільки інтелектуалізація передбачає провести певну переоцінку цінностей, виявити фактори, які є значущими для розвитку підприємства, і бути готовими до значних, кардинальних змін в системі управління підприємством. Звідси і виникає гостра потреба в інтелектуалізації діяльності, яка спирається на постійні інновації. Головним носієм інтелектуалізації діяльності є спеціально підібраний і підготовлений персонал підприємства.

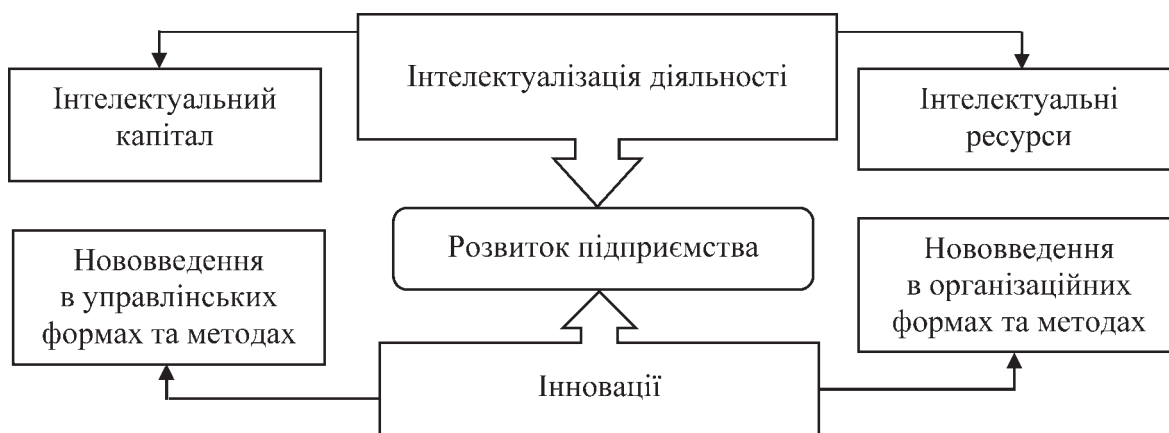

Рисунок 2 — Схема концепції розвитку підприємства при інтелектуалізації діяльності (авторська розробка)

Висновки. Таким чином, можна констатувати, що інтелектуалізація діяльності забезпечує безперервність розвитку підприємства в цілому. При цьому вона є характеристикою якісної риси розвитку і одночасно сприяє стійкості розвитку підприємства, а також є джерелом підвищення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Отже, інтелектуалізація діяльності являє собою один з найбільш важливих ресурсів розвитку організацій незалежно від типу розв'язуваних завдань, місця в суспільному поділі праці, форми власності та рівня розвитку.

Список літератури / References

1. Афанасьев, Н. В. Управление развитием предприятия : монография / Н. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудыка. — Х. : ИД «ИНЖЭК», 2003. — 184 с.

Afanasjev, N. V. Rogozhin, V. D. & Rudyka, V. I. (2003). *Upravlenie razvitiem predpriyatija* [Enterprise development management]. Kharkiv, ID INZhEK Publ., 184 p.

2. Антикризисное управление : учеб. пос. / под ред. Э. М. Короткова. — М. : ИНФРА-М, 2000. — 432 с.

Korotkov, E. M. (ed.). (2000). *Antikrizisnoe upravlenie: uchebn.pos.* [Anti-crisis management]. Moscow, INFRA-M Publ., 432 p.

3. Пономаренко, В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. — Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. — 328 с.

Ponomarenko, V. S., Trydid, O. M. & Kyzym, M. O. (2003). *Stratehiia rozvytku pidpriemstva v umovakh kryzy* [Enterprise development strategy in crisis conditions]. Kharkiv, VD INZhEK Publ., 328 p.

4. Богатин, Ю. В. Инвестиционный анализ : учеб. пособ. / Ю. В. Богатин, В. А. Швандар. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2000. — 286 с.

Bogatyn Yu.V. & Shvandar V. A. (2000). *Investitsionnyi analiz* [Investment analysis]. Moscow : YUNITI-DANA Publ., 286 p.

5. Бондарь Н. Н. Сучасні тенденції розвитку підприємств [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.trn.ua/articles/4724>.

Bondar, N. N. *Suchasni tendentsii rozvytku pidpriemstv* [Modern business development trends] Available at: <http://www.trn.ua/articles/4724>.

6. Побережний, Р. О. Основні напрямки розвитку підприємств машинобудування / Р. О. Побережний // Вісник національного технічного університету «ХПІ». — 2012. — № 13. — С. 90–100.

Poberezhnyi, R. O. (2012). *Osnovni napriamky rozvytku pidpriemstv mashynobuduvannia* [Main directions of development of mechanical engineering enterprises]. *Visnyk natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI»* [Bulletin of the National Technical University «KhPI»], no. 13, pp. 90–100.

7. Дунда, С. П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства» [Електронний ресурс] / С. П. Дунда. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf.

Dunda, S. P. (2011). *Teoretychni pidkhody do vyznachennia poniattia «rozvytok pidpriemstva»* [Theoretical approaches to the definition of «enterprise development»]. Available at : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf.

8. Погорелов, Ю. С. Развитие предприятия: понятия та виды / Ю. С. Погорелов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp88/knp88_75-81.pdf.

Pohorielov, Yu.S. *Rozvytok pidpriemstva: poniattia ta vydy* [Enterprise development: concepts and types]. Available at : http://www.nbu.gov.ua/Articles/Kultnar/knp88/knp88_75-81.pdf.

9. Бережнов, Г. В. Интеллектуализация деятельности предприятия / Г. В. Бережнов // Креативная экономика. — 2007. — № 2 (2). — С. 84–91.

Berezhnov G. V. (2007). *Intellektualizatsia dejatelnosti predpriyatija* [Intellectualization of enterprise activities]. *Kreativnaya ekonomika* [Creative economics], no. 2 (2), pp. 84–91.

10. Ахтямов, М. К. Интеллектуализация предпринимательства как объективная закономерность развития экономики знаний / М. К. Ахтямов, Н. А. Кузнецова, Л. В. Саакова // Российское предпринимательство. — 2011. — Т. 4. — Вып. 2 (182). — С. 16–24.

Ahtiamov, M. K., Kuznetsova, N. A. & Saakova L. V. (2011). *Intellektualizatsiia predprinimatelstva kak obyektivnaja zakonomernost raziytija ekonomiki znaniy* [Intellectualization of entrepreneurship as a legal conformity of the development of the knowledge economy] *Russian Entrepreneurship*, vol. 4, no. 2 (182), pp. 16–24.

11. Цыганов, В. В. Интеллектуальное предприятие: механизмы овладения капиталом и властью (теория и практика управления эволюцией предприятия) / В. В. Цыганов, В. А. Бородин, Г. Б. Шишкин. — М. : Университетская книга, 2004. — С. 24–26.

Tsyhanov, V. V., Borodyn, V. A. & Shyshkyn, H. B. (2004). *Intellektual'noye predpriyatiye: mekhanizmu ovladeniya kapitalom i vlast'yu (teoriya i praktika upravleniya evolyutsiyey predpriyatiya)* [Intellectual enterprise: mechanisms for mastering capital and power (theory and practice of managing the evolution of an enterprise)]. Moscow, Unyversytet-skaia knyha Publ., pp. 24–26/

12. Хаврова, К. С. Методичне забезпечення інтелектуалізації діяльності в умовах соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / К. С. Хаврова. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_6_27.

Khavrova, K. S. (2016). *Metodychne zabezpechennia intelektualizatsii diialnosti v umovakh sotsialno-ekonomichnoho rozvytku* [Methodological support of intellectual property in terms of socially-economical development]. Available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2016_6_27

Цель. Цель исследования заключается в обосновании необходимости интеллектуализации деятельности как основы для развития предприятия, представляющий собой симбиоз двух ключевых понятий сегодняшнего дня — инноваций и интеллекта, синергетический эффект которых является залогом успешного развития предприятий.

Методика. При проведении исследования использовались общенаучные и специфические методы и приемы познания экономических явлений и процессов: анализа и синтеза, индукции и дедукции, метод экспертных мнений, метод сопоставления и другие

Результаты. Определены подходы к пониманию понятия «развитие предприятия» Предлагается выделить четыре научных подхода к его сущности. Обоснование интеллектуализации деятельности в качестве главного условия развития предприятия позволило предложить концепцию развития предприятия. Предоставлено авторское определение интеллектуализации деятельности как новой концепции управленческого процесса.

Ключевые слова: развитие предприятия, интеллектуализация деятельности, инновации, интеллект, экономическое положение, предприятие.

Objective. The purpose of the research is to substantiate the need for intellectualization of activities as the basis for enterprise development, which is a symbiosis of two key concepts of our times — innovation and intelligence, the synergistic effect of which is the key to the successful development of enterprises.

Methods. The research uses general scientific and specific methods and techniques of knowledge of economic phenomena and processes: analysis and synthesis, induction and deduction, method of expert opinions, method of comparison and others.

Results. Intellectualization of enterprise activity is a complex, multilateral and multifactorial process. The justification for the need to intellectualize the activities as the basis for enterprise development is a symbiosis of two key concepts of our times — innovation and intelligence, the synergistic effect of which is the key to the successful development of enterprises. Considering the problem of enterprise development taking into account the intellectualization of activities, the very concept of «enterprise development» is grounded at different views of understanding. It is precisely this rationale which allows us to distinguish four scientific approaches to its essence.

Summarizing the concept of «enterprise development», with the allocation of four scientific approaches, it is noted that there are methodological inaccuracies in its justification.

Therefore, the nature of enterprise development is considered as a system and an economic category, which is a subsystem of the sectoral, national and global economic system. Speaking about the nature of the development of enterprise, there is a need for the active use of a special intermediate level — the intellectualization of activities, which has a pronounced innovative character.

In the course of the research, it is determined that the intellectualization of activity is a new concept of the management process, which implies, as conditions of effective development of the enterprise, the need for the use of intellectual management tools that are clearly innovative in nature and aimed at achieving sustainable long-term competitive advantages, as well as the active implementation of these tools in enterprise management system. This definition makes it possible to propose the concept of enterprise development by intellectualizing activities in which the intuition of the head of any rank becomes a special role, since intellectualization involves a certain revaluation of values, identifying factors that are significant for the development of the enterprise and being prepared for significant, fundamental changes in enterprise management system.

Key words: *enterprise development, intellectualization of activity, innovation, intelligence, economic status, enterprise.*

Надійшла до редакції 24.05.2018

УДК 658.81 (045)

**Костакова Л. Д.,
асистент**

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kostakova@ donnuet.edu.ua

ОСНОВИ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

UDC 658.81 (045)

**Kostakova L. D.,
Assistant Professor**

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: kostakova@ donnuet.edu.ua

THE BASICS OF THE MARKETING ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

Мета. *Мета даної статті полягає у дослідженні окремих теоретичних та методичних аспектів щодо збуту продукції та їх впливу на прийняття управлінських рішень в галузі збутової діяльності суб'єктів господарювання.*

Методи. *В процесі підготовки даної статті були застосовані такі методи наукового дослідження як системний підхід, порівняння, групування, деталізація, узагальнення, візуалізація, літературного пошуку, тощо.*

Результати. *З'ясовано сутність збутової діяльності підприємства. Охарактеризовано основні системи та канали збуту продукції підприємства. Опрацьовано класифікацію функцій каналів збуту підприємства та розкрито їх сутність. Окреслено основну мету збутової діяльності підприємства. В контексті планування збутової діяльності доведено його значення та роль в забезпеченні ефективності збуту продукції*

© Л. Д. Костакова, 2018